

SUUREN VALIOKUNNAN LAUSUNTO 4/2002 vp

Valtioneuvoston selvitys euroalueeseen kuuluvien Euroopan unionin jäsenvaltioiden valtiovarainministereiden epävirallisesta euroryhmästä

Valtioneuvostolle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvosto on 30 päivänä huhtikuuta 2002 lähettänyt suurelle valiokunnalle perustuslain 97 §:n mukaisen selvityksen euroalueeseen kuuluvien Euroopan unionin jäsenvaltioiden valtiovarainministereiden epävirallisesta euroryhmästä (E 45/2002 vp). Suuri valiokunta on 3 päivänä toukokuuta 2002 lähettänyt selvityksen mahdollisia toimenpiteitä varten valtiovarainvaliokunnalle.

Valtiovarainvaliokunta on 31 päivänä toukokuuta 2002 ilmoittanut, ettei se ryhdy asiassa toimenpiteisiin.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu EU:n tulevaisuutta käsittelevässä jaostossa.

Asiantuntijat

Suuressa valiokunnassa ovat olleet kuultavina:

- valtiovarainministeri Sauli Niinistö, valtiovarainministeriö
- EU-asiain valtiosihteeri Alec Aalto, valtioneuvoston kanslia.

Suuren valiokunnan EU:n tulevaisuutta käsittelevässä jaostossa ovat olleet kuultavina:

- valtiosihteeri Antti Satuli, ulkoasiainministeriö
- EU-asiain valtiosihteeri Alec Aalto, valtioneuvoston kanslia
- finanssineuvos Lasse Aarnio, valtiovarainministeriö.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Tausta

Euroryhmän toiminnalle luotiin perusta Luxemburgin Eurooppa-neuvostossa joulukuussa 1997. Eurooppa-neuvoston päätelmien mukaan "euroalueeseen osallistuvien jäsenmaiden ministerit voivat kokoontua epävirallisesti keskustelemaan kysymyksistä, jotka liittyvät heille kuuluiin, yhteisestä rahasta johtuviin erityisiin vas-

tualueisiin. Komissio ja tarvittaessa Euroopan keskuspankki kutsutaan näihin kokouksiin." Ryhmän perustamisen katsottiin olevan tarpeellista sen vuoksi, että vaikka euromailla on yhteinen raha ja keskuspankin hoitama rahapolitiikka, talouspolitiikka kuuluu edelleen jäsenvaltioiden omaan toimivaltaan.

Euroryhmä alkoi kokoontua kesällä 1998 ja se on siitä lähtien kokoontunut aina ennen Ecofin-neuvoston kokouksia. Ryhmä ei ole EU:n toimielin eikä sillä ole virallista, perustamisso-pimuksiin perustuvaa asemaa. Se ei myöskään perustu ns. vahvistetun yhteistyön malliin. Kokouksiin osallistuvat euroalueen valtiovarainministerit, joilla on mukanaan yksi avustaja.

Suomessa euroryhmän kokouksia ei valmistella normaalin EU-valmistelukoneiston kautta vaan yksin valtiovarainministeriössä. Poikkeavasta menettelytavasta on sovittu valtioneuvoston EU-ministerivaliokunnassa ja iltakoulussa vuonna 1998. Valtiovarainministeriö toimittaa valtioneuvoston EU-ministerivaliokunnalle sekä eduskunnan suurelle valiokunnalle ja valtiovarainvaliokunnalle lyhyen yhteenvedon ennen euroryhmän kokousta ja sen jälkeen. Valtiovarainministeri informoi ministerivaliokuntaa ja suurta valiokuntaa suullisesti.

Epävirallista euroryhmää on arvosteltu julkisuudessa. On esitetty, että ryhmä tulisi virallistaa ja että sen valmisteluissa tulisi soveltaa EU-valmistelun normaaleja yhteensovittamismenettelyjä. Samoin on vaadittu, että euroryhmän toiminnan tulisi olla nykyistä avoimempaa. Tämän kritiikin vuoksi valtioneuvosto on katsonut aiheelliseksi toimittaa suurelle valiokunnalle perustuslain 97 §:n mukaisen selvityksen euroryhmästä.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto korostaa selvityksessä sitä, että euroryhmä ei tee päätöksiä ja ettei se myöskään valmistelee Ecofin-neuvoston kokouksia tai päätöksiä. Euroryhmän keskustelut koskevat kansallista talouspolitiikkaa, eivät EU:n toimivaltaan kuuluvia asioita. Keskustelujen tarkoitus on varmistaa, että euroalueen jäsenvaltioiden kansallista talouspolitiikkaa harjoitetaan kaikissa alueen maissa yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja siten, etteivät yhden maan toimenpiteet vaikeuta muiden tilannetta.

Selvityksen mukaan kokemukset euroryhmän toiminnasta ovat pääosin myönteisiä. Ryhmän epävirallinen luonne ja rajoitettu kokoonpano ovat turvanneet sen, että keskustelu on ollut suhteellisen avointa ja suoranaista. Keskusteluja voidaan käydä sellaisistakin asioista, jotka julkisesti käsiteltyinä saattaisivat häiritä markkinoiden toimintaa.

Selvityksessä torjutaan vaatimukset euroryhmän virallistamisesta, sen kokousten valmistelujen siirtämisestä normaalin EU-koordinaation piiriin sekä suuremmasta avoimuudesta. Euroryhmän virallistaminen olisi selvityksen mukaan tarpeen vain siinä tapauksessa, että talouspolitiikan koordinaatio euroalueella muutettaisiin jäsenvaltioiden talouspolitiikkaa sitovaksi. Tämä siirtäisi talouspoliittista päätöksentekoa jäsenvaltioilta unionille.

Normaali EU-koordinaatio ei selvityksen mukaan ole tarpeen euroryhmän kokousten valmistelussa, koska ryhmä ei ole virallinen elin vaan epävirallinen keskustelufoorumi, joka ei tee päätöksiä. Jos euroryhmä käsittelee asioita, jotka tulevat myös neuvoston käsiteltäviksi, ne valmistellaan normaalin EU-koordinaation kautta. Lisäksi keskusteluja rajaavat EU:ssa hyväksytyt talouspolitiikan laajat suuntaviivat sekä kasvu- ja vakaussopimus. Suomen valtiovarainministerin puheenvuorot perustuvat valtioneuvoston talouspoliittisiin linjauksiin.

Selvityksen mukaan euroryhmä ei käsittelemiensä talouspolitiikan kysymysten luonteen vuoksi voi olla yhtä avoin kuin EU:n viralliset toimielimet. Jos euroryhmässä käytävät keskustelut tulisivat virallisiksi ja avoimiksi, niin varsin todennäköisesti keskustelut ennen pitkää siirtyisivät jonnekin muualle. Suomi ei välttämättä olisi mukana niissä muualla käytävissä keskusteluissa. Nykymuotoinen euroryhmä on pienen jäsenvaltion edun mukainen, sillä sen keskusteluihin kaikki euromaat ovat aina päässeet mukaan.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Suuri valiokunta katsoo saamansa selvityksen perusteella, että euroryhmästä on neljän toimintavuotensa kuluessa muodostunut tärkeä foorumi luottamuksellisille keskusteluille euroaluetta koskevista ajankohtaisista kysymyksistä. Valiokunta yhtyy niihin perusteluihin, joiden mukaan luottamuksellinen foorumi näitä keskusteluja varten on tarpeellinen. On Suomen ja muiden pienten EU-maiden etu, että olennaiset ja merkitykselliset talouspoliittiset keskustelut pysyvät sellaisessa kokoonpanossa, jonne kaikki euroalueen maat pääsevät mukaan.

Suuren valiokunnan saamien tietojen mukaan euroryhmä ei ole keskustellut pelkästään yhteisestä rahasta johtuvista, yhteistä etua koskevista erityiskysymyksistä, vaan siitä on tosiasiasa kehittynyt myös yhteisötason yleistä talouspolitiikkaa käsittelevä keskustelufoorumi. Ryhmään on eri yhteyksissä tuotu muitakin kuin yhteiseen rahaan suoraan liittyviä asioita ja siellä on myös käsitelty etukäteen Ecofin-neuvostolle kuuluvia asioita. Esimerkiksi eräitä monenkeskiseen valvontaan liittyviä arkaluontoisia kysymyksiä on käsitelty ja tosiasiallisesti ratkaistu euroryhmässä. Myöhemmin Ecofin-neuvostossa samoja asioita käsiteltäessä ei ole enää syntynyt todellista keskustelua, vaikka muodolliset päätökset onkin tehty siellä.

Valiokunta korostaa, että nykymuotoisen epävirallisen euroryhmän ei tulisi käsitellä muita asioita kuin sille Luxemburgin Eurooppa-neuvostossa annettuja tehtäviä, ts. yhteisestä rahasta johtuvia erityiskysymyksiä. Keskustelut kansallisten talouspolitiikkojen vaikutuksista yhteiseen rahaan kuuluvat tällaisiin erityiskysymyksiin. Muidenkin kuin euroalueeseen liittyvien asioiden vieminen euroryhmään heikentää Ecofin-neuvoston institutionaalista asemaa. Se johtaa siihen, että tosiasiallista toimivaltaa siirtyy EU:n viralliselta instituutiolta epäviralliselle, ei-yhteisölliselle, hallitustenväliselle elimelle, jonka mandaattia ei ole oikeudellisesti säännelty ja jota eivät myöskään koske normaalin EU-

työskentelyn koordinoitimenettelyt ja avoimuussäännökset.

Siinä tapauksessa, että keskusteluja muistakin kuin yhteiseen rahaan suoraan liittyvistä kysymyksistä pidetään tarpeellisina, tulee harkita euroryhmän oikeudellisen aseman virallistamista ja sen toimivallan määrittelemistä. Euroryhmän virallistaminen voi olla aiheellista siinäkin tapauksessa, että unionin ja sen jäsenvaltioiden väliseen toimivallan jakoon ei tehdä muutoksia. Edellä esitettyjen institutionaalisten ongelmien ratkaisemisen lisäksi euroryhmän virallistaminen vahvistaisi sen toiminnan legitimiyyttä, kun eduskunta voisi osallistua Suomen kantojen muodostamiseen samoin kuin muissa EU-asioissa.

Suuri valiokunta ei yhdy selvityksen johtopäätökseen, jonka mukaan euroryhmän virallistaminen ilman muuta samalla tarkoittaisi sen luottamuksellisuuden häviämistä. Euroryhmän epävirallisuus ei ole välttämätön edellytys asioiden pitämiseksi luottamuksellisina. Myös virallinen EU-elin voi kokoontua rajoitetussa istunnossa ja käsitellä asioita luottamuksellisina.

Valiokunta ei yhdy myöskään selvityksessä esitettyyn kantaan, jonka mukaan normaali EU-koordinaatio ei ole tarpeellista euroryhmän kokousten valmistelussa, koska kyseessä ei ole virallinen EU-elin vaan epävirallinen keskustelufoorumi. Valiokunnan käsityksen mukaan tässä suhteessa ei ole olennaista euroryhmän oikeudellinen muoto vaan sen tosiasiallisen toiminnan sisältö ja merkitys. Talouspoliittiset kysymykset koskevat Suomessa useiden eri ministeriöiden hallinnonaloja, joten näkemysten yhteensovittaminen olisi tärkeätä myös euroryhmän keskusteluja valmisteltaessa. Myös eduskunnalla tulisi olla todellinen mahdollisuus ottaa kantaa olennaisiin talouspoliittisiin kysymyksiin jo niiden valmisteluvaiheessa eikä vasta sitten, kun asiat on tosiasiallisesti sovittu.

Vaikka euroryhmä tai jokin muu luottamuksellinen foorumi talouspolitiikkaa koskevia keskusteluja varten on valiokunnan näkemyksen mukaan tarpeen, tulee tämän foorumin avoi-

muuskysymyksiä silti voida tarkastella ennakkoluulottomasti. Lähtökohtana tulee olla mahdollisimman suuri avoimuus ilman, että rehelliselle ja suoralle keskustelulle välttämätön luottamuksellisuus menetetään. Avoimuutta tulee tällöin tarkastella asia- ja tapauskohtaisesti, ei niputtaa kaikkea euroryhmän toimintaa yhteen ja pitää koko nippua ei-julkisena. Asioiden luottamuksellisuusaste vaihtelee ja samoin tulisi myös niiden avoimuuden voida vaihdella.

EU:n jäsenvaltioiden talouspoliittinen koordinointi ja siihen liittyen myös euroryhmä ovat osa EU:n tulevaisuutta koskevaa keskustelua. Ne liittyvät kysymyksiin toimivallan jaosta

unionin ja sen jäsenvaltioiden välillä sekä unionin tulevasta institutionaalisesta rakenteesta, joita laaja valmistelukunta eli konventti parhailaan pohtii. Suuri valiokunta ei pidä tarkoituksenmukaisena yrittää ennakoida konventin tuloksia.

Lausunto

Lausuntonaan suuri valiokunta kunnioittavasti esittää, että

valtioneuvosto ottaa huomioon sen, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 9 päivänä lokakuuta 2002

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Esko Aho /kesk
vpj. Kimmo Kiljunen /sd
Maria Kaisa Aula /kesk
Tuija Brax /vihr
Jyri Häkämies /kok
Jouko Jääskeläinen /kd
Anneli Jäätteenmäki /kesk
Riitta Korhonen /kok (osittain)
Juha Korkea-aho /kesk

Håkan Nordman /r
Jussi Ranta /sd
Katja Syvärinen /vas
Kari Uotila /vas
Matti Vanhanen /kesk
vjäs. Risto Kuisma /sd
Kalevi Olin /sd
Mirja Rynnänen /kesk
Raimo Vistbacka /ps.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Helena Tuuri.